

Pripovijedanje u kontekstu razvoja pismenosti u predškolskoj dobi

Meglić Ptičar, Katarina

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:675668>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-02**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ
ČAKOVEC

Katarina Meglič Ptičar

ZAVRŠNI RAD

**PRIPOVIJEDANJE U KONTEKSTU RAZVOJA PISMENOSTI
U PREDŠKOLSKOJ DOBI**

Čakovec, rujan, 2024.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ
ČAKOVEC

Katarina Meglič Ptičar

PRIPOVIJEDANJE U KONTEKSTU RAZVOJA PISMENOSTI

Mentorica:

prof. dr. sc. Tamara Turza – Bogdan

Sumentorica:

prof. dr. sc. Lidija Cvikić

Čakovec, rujan, 2024.

Sadržaj:

1. UVOD.....	3
2. O PRIPOVIJEDANJU.....	4
3.1. Pripovijedanje kao vještina rane pismenosti.....	7
3.2. Predvještina čitanja.....	8
3.3. Predvještina pisanja.....	9
4. INTERAKTIVNO (DIJALOŠKO) ČITANJE SLIKOVNICA.....	9
4.1. Pripovijedanje priče.....	11
4.2. Dramske igre i dramatizacije.....	12
5. DJEČJE PRIPOVIJEDANJE.....	13
6. ISTRAŽIVANJE.....	14
6.3. Uzorak ispitanika u istraživanju.....	15
6.4. Metoda prikupljanja podataka i mjerni instrument.....	15
6.5. Analiza dobivenih podataka.....	16
6.7. Rasprava o rezultatima istraživanja.....	25
7. ZAKLJUČAK.....	27

IZJAVA O SAMOSTALNOJ IZRADI RADA

SAŽETAK:

U ovom radu želja mi je bila propitati kako se kod djece u najranijoj dobi može potaknuti razvoj pismenosti kroz aktivnosti pripovijedanja. Zanimalo me na koji način i uz pomoć kojih sredstva je djeci dobro čitati i pripovijedati, a da to kod njih to potakne ljubav prema pisanoj riječi. Povijesni presjek pripovijedanja objašnjava nam kako je pričanje izgledalo ranije kao i da povijest i povijesna zbivanja imaju utjecaja na način pripovijedanja, ali da je na kraju do pojedinca koji će vješto i maštovito upotrijebiti svoja znanja i svoju maštu kako bi se dijete zavoljelo pisanu riječ. Danas veliku ulogu u tom važnom zadatku imaju i odgojitelji koji u svakodnevnom radu s djecom imaju veliku odgovornost i veliku priliku svojim radom upoznati djecu s kvalitetnim sadržajima koji će ih potaknuti da osim čitanja i pisanja postanu jednog dana dobri i kvalitetni ljudi s pravim moralnim vrijednostima.

KLJUČNE RIJEČI: pripovijedanje, govor, pismenost

SUMMARY:

In this work, I wanted to see how literacy development can be encouraged in children at an early age. I was interested in how and with the help of which means it is good for children to read and tell stories, and to encourage their love for the written word. The historical cross-section of storytelling explains to us how storytelling looked earlier and that history and historical events have an influence on the way of storytelling, but that in the end it is up to the individual who will skillfully and imaginatively use their knowledge and imagination to make the child fall in love with the written word. Today, teachers also play a big role in this important task, who in their daily work with children have a great responsibility and a great opportunity to introduce children to quality content through their work, which will encourage them to, in addition to reading and writing, one day become good and quality people with the right moral values.

KEYWORDS: storytelling, speech, literacy

1.UVOD

Cilj ovog rada je bio analizirati metode čitanja, pripovijedanja i dramatizacije te ocijeniti njihovu učinkovitost u poticanju pismenosti. Ako su prve godine djetetova života najvažnije, onda je i način na koji se ophodimo s djetetom kao roditelji, odgojitelji, prijatelji od izuzetne važnosti jer kvaliteta našeg rada na kraju kreira budućnost naše zajednice i našeg svijeta. Želimo li imati zadovoljne, samopouzdane, obrazovane i empatične ljude kao buduće graditelje društva, izuzetno je bitno što ćemo i kako djeci ponuditi tijekom njihovih najranijih godina jer kvaliteta tog iskustva kreira kvalitetu kasnijih iskustava u životu. U konačnici, kvaliteta iskustava koja djeca imaju u svojim najranijim godinama oblikuje njihov budući uspjeh i dobrobit. Stoga je važno ulagati vrijeme i trud u stvaranje pozitivnih i obogaćujućih iskustava za djecu. Jedan od vrlo dobrih, ali jednako tako i vrlo bitnih načina učenja odnosi se na vrijeme koje provodimo s djecom pripovijedajući im i čitajući im. Prije nego što dijete započne formalno obrazovanje, gdje se očekuje da zna čitati i pisati, postoji mnogo važnih faktora koji ga usmjeravaju prema tom trenutku. Ako su ti faktori pažljivo odabrani od strane roditelja, staratelja i odgojitelja, dijete će s lakoćom i radošću pristupiti školskom obrazovanju.

Ovaj rad istražuje važnost pripovijedanja kroz povijest i njegovu ulogu u usvajanju materinskog jezika. Povijesni razvoj pripovijedanja analizira se kako bi se istražilo kako se mijenjalo tijekom vremena. Drugi je dio istraživanje koje se usredotočuje na razvoj čitalačkih vještina u predškolskoj dobi, posebno na predčitalačke vještine koje služe kao temelj za kasnije čitalačke sposobnosti. Važnost pričanja priča i različiti aspekti pripovijedanja (čitanje priče, pripovijedanje priče, dramatizacija) istražuju se kao aktivne metode učenja. Uz to, istražuje se važnost dječjeg pripovijedanja i kako ono potiče kreativni izraz i razvoj jezičnih vještina, koristeći igru kao poticaj za pripovijedanje i razvoj komunikacijskih vještina. Zaključno, istraživanje ističe kako pripovijedanje može biti ključno sredstvo za poticanje pismenosti u predškolskoj dobi. To uključuje redovito čitanje priča, upotrebu vizualnih pomagala, modeliranje pismenosti te praćenje napretka u jezičnom razvoju djece.

2. O PRIPOVIJEDANJU

Pripovijedanje priča duboko je ukorijenjeno u ljudskoj povijesti i kulturi te predstavlja jedan od najstarijih oblika umjetnosti i komunikacije. Potreba da se naučena znanja prenesu novim generacijama, kako bi se poboljšala kvaliteta života, poznata nam je još iz prapovijesti samo su se oblici pripovjedna prilagođavali no nisu nestali. Kroz tisućljeća, ova forma je evoluirala od usmene predaje do suvremenih medija. Pregled povijesti pripovijedanja priča kroz različite epohe pruža uvid u njezin razvoj. Početak pripovijedanja seže još u prapovijest. Prve priče, mitovi i legende su se prenosili usmeno, što je arheološki dokumentirano u špiljama poput Lascauxa u Francuskoj, gdje se nalaze slike iz paleolitika koje prikazuju svakodnevni život, lov i ritualne aktivnosti (Nagy. G, 1990). U antičkom razdoblju u civilizacijama kao što su Grčka, Sumer i Rim, priče su se prenosile usmenom predajom, a kasnije su zapisivane, što je omogućilo njihovo širenje i očuvanje. U srednjem vijeku religijske priče iz biblijskih tekstova dominirale su pripovijedanjem tijekom srednjeg vijeka. Veliki napredak dogodio se u vrijeme renesanse i baroka. Izum tiskarskog stroja u 15. stoljeću značajno je doprinio širenju pisane riječi, dok je kazalište u doba baroka postalo važan forum za pripovijedanje priča. U doba realizma u 18. i 19. stoljeću roman je postao vodeći oblik pripovijedanja, što su potvrdili autori kao što su Tolstoj i Dostojevski. Veliku revoluciju pripovijedanje priča doživjelo je dolaskom radija i filma. Razvoj filma i radija u 20. stoljeću donio je novu dimenziju pripovijedanja s dodatkom vizualnih i zvučnih elemenata. Današnji suvremeni trendovi i digitalna era, posebice razvojem interneta i društvenih mreža, omogućila je široku dostupnost i raznovrsnost pripovijedanja priča putem platformi kao što su Facebook, Instagram i YouTube, Boyd, (2014). Unatoč promjenama u tehnologiji i medijima, pripovijedanje priča ostaje bitan aspekt ljudske kulture jer omogućuje povezivanje i izražavanje kompleksnih ideja i emocija na način koji je pristupačan i relevantan za širu zajednicu. Priče i bajke prenose kulturne vrijednosti i tradicije, igrajući ključnu ulogu u oblikovanju identiteta djece. U suvremenom svijetu kao što je bilo i kroz povijest pripovijedanje priča djeci reflektira kulturne vrijednosti i društvo u cijelosti i igra značajnu ulogu u očuvanju kulturne baštine.

Bajka je jedna od prvih književnih vrsta koje se usmeno prenose u kojem se spaja čudesno i nadnaravno. Riječ bajka od arhaičnog glagola bajati, vraćati, čarati ali izvorno i pripovijedati ima dva značenja. U književnoj teoriji riječ bajka imenuje književna djela u

kojima se susreću zbiljski i nadnaravni svijet. U razgovornom smislu bajka ima podcjenjivačko i omalovažavajuće značenje jer se upotrebljava umjesto riječi izmišljotina, budalaština ili prazna priča. (Pintarić, 2008). Upravo se u ovom razdvajanju na dva tumačenja dolazi do ključnog pitanja. Što je bajka nama i zašto nam je potrebna? Da li je bajka samo gruba laž koja će nas prevariti i uzeti nam razum ili je to čudesna sila koja nam je potrebna da bi kroz nju naučili više o sukobu dobra i zla, snazi ljubavi, strpljenju, davanju, praštanju? Prema Pintarić (2008) bajka je negdje između istine i mašte. „Bajka je laž i jest i nije- /Pouka se u njoj krije.“ (Puškin, 1998).

Bajke su jedinstvena književno umjetnička forma i u sebi sadrže izravna i skrivena značenja. Najdublje značenje bajki bit će različito za svaku osobu u raznim trenucima njezina života (Velički, 2013). Bajke nam ne daju konkretne savjete već nam uz pomoć svojih slika ohrabruju da se usudimo živjeti (Dickernhoff i Lox 2010 prema Velički).

Čudesnost bajke kao bitna odrednica bajke istaknuta je u djelu Milana Crnkovića (Bajke, 1975). Čudesno živi u bajci kao da je stvarno i daje joj osnovno obilježje.

Jedna od prvih uloga šamana bila je ta da pripovijeda priče koje nude simbolička rješenja proturječjima koja se nisu dala riješiti empirijski. Tijekom toga sama bi se stvarnost čudesno preobrazila. Priroda oponaša pripovijedanje. (Velički, 2013) . Prema Pintarić (2008) a proučavajući povijest autorske bajke nailazimo na razlike u shvaćanjima. Narodna bajka teži tome da ne pripada u nijedno vrijeme dok umjetnička bajka točno zna gdje je nastala. Povijest umjetničke bajke možemo pratiti u kontinuitetu od 17 stoljeća. Nevjerojatna je moć bajki čemu svjedoči i činjenica da se mnoge bajke napisane davno kroz povijest jest pripovijedaju još i danas. Među prvim piscima koji su popularizirali klasične bajke u narodnoj osnovi u to vrijeme bili su Charles Perrault (1628-1703), nasljednica mu je bila Marie Leprince de Besumont (1711-1780). U vrijeme romantizma bajka doživljava svoj procvat. Prema Pintarić (2008) među najznačajnijim piscima tog vremena bili su Johann Ludwwig Tieck (1777 - 1853), Wilhelm Hauff (1802-1827), Aleksandar Puškin (1799-1837), Aleksandar N. Afanasjev (1826- 1871) te Božena Nemcova (1820-1862), Gustav Swab, Peter Ch. Asbjornsen (1812-1885), Jorgen E. Moe (1803-1882). Nakon doba klasicizma Hans Christian Andersen (1805-1875) i Oscar Wilde (1854-1900) započinju novo doba u prozi i otvaraju put modernoj bajci. Slijede ih i Karel (1890 – 1938) i Jozef Čapek (1887 – 1945)te postaju najznačajnijim piscima modernih bajki.

Kao i u svijetu i Hrvatska je imala svoju vlastitu dijakroniju (raznovremenost) pripovijedanja i bilježenja bajki. Prema Pintarić (2008) postoje čak tri takva začetka bez kontinuiteta. Razlog tomu su nepovoljna ispolitizirana vremena u kojima se bajka nije smatrala poželjnom vrstom književnog dijela. Od spisatelja se tražilo da budu društveni djelatnici. Prvu dijakroniju obilježava Šenoa sa bezvremenom bajkom „Postolar i vrag“ (1863), drugi začetak otvara Ivana Brlić Mažuranić „Pričama iz davnine“ (1916) a treću Sunčana Škrinjarić „Plesnom haljinom žutog maslačka“ (1951). Hrvatska se bajka lijepo ostvarila i djelima Jagode Truhelke, Vladimira Nazora i Josipa Cvrtila.

Bajka, kao i pripovjedač, nosi značenje koje sami dodajemo, pa je teško riječima obuhvatiti cijeli spektar ovog područja bez žaljenja što smo možda propustili neke bajke ili zaboravili spomenuti neke pripovjedače. Najveća je šteta što na vrijeme nisu zabilježene sve one divne narodne priče i pripovijetke koje su diljem svijeta pripovijedale sve fantastične i mudre pripovjedačice na različitim kontinentima – naše bake. Na sreću, mnoge osobe koje ćemo spomenuti ostale su trajno zabilježene u našem sjećanju. S obzirom na to da bajke nisu ograničene prostorom ni s vremenom, one se jednako pripovijedaju na svim kontinentima s jednakim željama pripovjedača – da poduče, zabave i očaraju djecu diljem svijeta. Bajke poučnog karaktera možemo smatrati pripovijetkama i pričama koje su već stoljećima odgojiteljice mnogim naraštajima. Oduvijek je bilo bitno što i kako pripovijedamo djeci jer dijete u početku prima govor cijelim svojim tijelom, usvaja ga s puno obzira bez granica odnosno pročišćavanja prema njemu (Kuhlewind, 1991 prema Velički, 2013).

3. RANA PISMENOST

Pismenost je sposobnost čitanja i pisanja. U užem smislu to je sposobnost pojedinca da napisano pročita te da zapiše ono što je mišljeno ili izgovoreno. (Turza-Bogdan i Cvikić, 2023). Proces čitanja i pisanja jedan je od najvažnijih zadataka koji se postavlja pred dijete na početku formalnog obrazovanja. Kako navodi Kuvač ((2015) ranu pismenost čini šest vještina a to su fonološka svjesnost, razvoj rječnika, pripovijedanje, interes za pisani tekst, koncept tiska i imenovanje slova. Prema (Čudina-Obradović, 2003) čitanje je posljedica kulturnog a ne biološkog razvoja čovjeka. Ako je pisanje stvaranje poruke onda je čitanje razumijevanje te poruke. Rana pismenost obuhvaća skup vještina koje su ključne za razvoj djeteta u ranom djetinjstvu kako bi se omogućilo uspješno učenje čitanja i pisanja. To uključuje sposobnost prepoznavanja slova, razumijevanje zvukova koje slova predstavljaju (fonološka svjesnost), upoznavanje djeteta s igrom riječi, gramatičkom strukturom jezika te igrom kao važnim

elementom za razvoj rane pismenosti te razumijevanje osnovnih gramatičkih struktura. Također, rana pismenost obuhvaća i motivaciju za učenje, što je važno za daljnji razvoj jezičnih vještina. Ono što je od prvotne važnosti je da se u djetetu potakne želja za čitanjem i pisanjem. Prije nego dijete zaista nauči čitati i pisati treba ga pripremiti. Kao početak razdoblja pismenosti možemo navesti „izranjajuću pismenost“ koju prati razdoblje rane ili predškolska pismenosti a ona se nakon toga pretvara u početnu pismenost i završava kao samostalna pismenost. (Turza-Bogdan i Cvikić, 2023). Kako navodi Lawrence (2003) u prvih šest godina života sva djeca upijaju sve poput malih spužvi, imaju trenutke kada su prijemljivi za sve što im stiže iz njihovog okruženja koji se nazivaju „osjetljivim razdobljima“, imaju snažnu potrebu za komuniciranjem, nezavisnošću i istraživanjem, uče, u prvom redu, putem osjetila i pokreta. Upravo zato što su čitanje i pisanje složene aktivnosti koje zahtijevaju od djeteta da razviju mnoge različite vještine i sposobnosti te da ih usuglašeno koristi. (Lawrence, 2003).

Želimo li kod djeteta potaknuti ljubav prema pisanoj riječi bitno je kakvu ćemo knjigu izabrati. To mora biti knjiga koju dijete voli i kojoj će se rado vraćati. Ilustracije su također izuzetno bitne jer će mu one pomoći da pronikne što se u priči događa. Što je dijete mlađe, ilustracije moraju biti jasnije i izraženije. (Turza-Bogdan i Cvikić prema 2007). Za razvoj rane pismenosti bitno je njegovati holistički pristup kao cjeloviti i sveobuhvatni u osnovi je humanističkog odgoja i obrazovanja a ovladavanje jezikom važan je pokazatelj dječjeg razvoja (Turza-Bogdan i Cvikić, 2023). Rana pismenost započinje u vrtićkoj dobi a završava s početkom formalnog obrazovanja.

3.1.Pripovijedanje kao vještina rane pismenosti

Pripovijedanje je ljudima svojstveno – zato je jedno od naziva za čovjeka homo narrans, čovjek pripovjedač. Slušamo, a potom i pripovijedamo priče od ranog djetinjstva do duboke starosti (Peregrin, 2024). Pojmove pričanje, pripovijedanje i prepričavanje treba terminološki razgraničiti. Pripovijedanje se definira kao širi pojam koji obuhvaća i pričanje i prepričavanje. Pripovijedanje zahtijeva strukturiranje priče, stvaranje početka, sredine i kraja (Kuvač, 2005) dok se termin pričanje odnosi na izlaganje usmenog sadržaja, prepričavanje je iznošenje već poznatih informacija. (Težak, 1998). Slušanjem priče razvijamo pamćenje jer aktivno sudjelujemo u onome što slušamo te se emotivno povezujemo sa sadržajem. (Peregrin, 2024). Svijest o postojanju i uporabi jezika nastaje u djetetu vrlo rano – tijekom prve tri godine života. Pripovijedanje je vještina koja počinje se započinje spontano, ali se razvija različitim poticajima i postaje složenija porastom dječje dobi.

Za pripovijedanje djetetu je potreban slikovni ili verbalni poticaj. Na makrorazini pripovijedanje čini strukturu priče: događaje, likove, pokrete, probleme i pokušaje likova da ih riješe a na mikrorazini to je analiza jezičnih elemenata priče: upotreba vrsta riječi, njihov međuodnos i pojavljivanje u tekstu. (Trtanj, 2009 prema Turza-Bogdan i Cvikić 2023).

Na razvoj pismenosti utječu mnogi čimbenici, a najvažniji su socijalni i lingvistički. Među socijalne spadaju socioekonomski status obitelji, obiteljska okolina, kulturološka i jezična okolina. (Turza-Bogdan i Cvikić, 2023). Vrtić ima veliku odgovornost i utjecaj na razvoj ove vještine. Djetetu je potrebno omogućiti sudjelovanje u osmišljenim aktivnostima u kojima će imati prilike pripovijedati. Poticanje razumijevanja važno je za razvoj djetetova govora. Pripovijedanje utječe na razumijevanje a razumijevanje potiče pripovijedanje. Razumijevanje pak je krajnji cilj u doseganju pismenosti. (Čudina – Obradović, 2015). Čitanje s razumijevanjem počinje već u obitelji i vrtiću. Osim verbalnih reakcija na odslušani tekst mogu se očekivati i gestovne, pokretne, likovne ili različite tjelesne reakcije na pročitani tekst. (Turza i Cvikić, 2023). Stoga možemo zaključiti da pripovijedanje nije izolirani proces jer osim pričanja u djeci potiče i druge kreativne i umne procese. Pripovijedajući priče ne stvaramo samo buduće pripovjedače već i slikare, plesače i znanstvenike. Do svoje pete godine većina djece ovlada razumijevanjem koncepta tiska te zna odrediti naslov, početak knjige kao i činjenicu da se čita s lijeva na desno.

3.2. Predvještina čitanja

Svijest o pisanoj riječi kod djece se razvija vrlo rano, kod mnoge djece s razvojem govora. Razdoblje opismenjivanja možemo podijeliti na predčitalačko i čitalačko razdoblje. Predčitalačko razdoblje odrednica je za ranu pismenost a ono obuhvaća vještine i sposobnosti koji su pokazatelji vještine čitanja u školskom razdoblju (Kuvač Kraljević, 2015). Predčitalačke vještine preduvjet su za razvoj čitalačkih vještina. Predčitalačke vještine su svjesnost djeteta o tri aspekta pisanog jezika: fikciji pisanog jezika, tehničkim karakteristikama pisma te o procesima i tehnici pisanja (Čudina-Obradović, 2003). Za razvoj predčitalačkih vještina velika se važnost pridaje okolini (obitelj, vrtić). Predčitalačke vještine dijete će steći prirodno ako se s njime razgovara, čita, skreće pažnja na važnost čitanja i pisanja, širi rječnik i znanje o svijetu oko njega. Dijete će rano ovladati predvještinama čitanja ako je imalo prilike isprobavati vještine čitanja, prepričavanja, rukovanja knjigama, olovkama i drugim priborom. (Čudina-Obradović, 2002) Dijete uči u igri, neopterećeno činjenicom da treba nešto savladati. Dijete uči kada se zabavlja i kada je intrinzično motivirano. Stoga zaključujemo da u razvoj predčitalačkih vještina spada: razumijevanje i prepričavanje priča,

razumijevanja poruke priče, kako se drži knjiga, okreću listovi, razumjeti da se tekst sastoji od rečenica, rečenice od riječi a riječi od glasova. Prepoznati pojedine glasove u riječi i znati ih rastaviti, oblike slova i prepoznavanje. (Čudina-Obradović, 2002). Ako ne razumije glasovnu strukturu riječi, dijete neće naučiti čitati.

3.3 Predvještina pisanja

Kada govorimo, već tijekom govora možemo provjeravati razumije li nas osoba koja sluša i vratiti se da bismo pojasnili ili ponovili što smo htjeli reći. Kada pišemo, moramo biti puno precizniji u korištenju riječi, u logici i redosljedu misli. Kada govorimo možemo koristiti govor tijela a dok pišemo riječi trebaju prenijeti cijeli podatak (Lawrence, 2003). Predvještina pisanja je sposobnost i znanje koje djeca razvijaju prije nego što nauče pisati. Bitno je uzeti u obzir da su sva djeca drugačija u odnosu na kognitivne, emocionalne i socijalne osobine kao i da se sve aktivnosti za razvoj čitanja i pisanja odvijaju u međusobnoj igri i interakciji. (Turza-Bogdan i Cvikić, 2023). Ove vještine su osnova koja djeci omogućava uspješno učenje pisanja. Razvoj predvještina pisanja uključuje nekoliko područja kao što su fine motoričke vještine poput kontrole mišića ruke i prstiju, prepoznavanje osnovnih geometrijskih oblika poput krugova, kvadrata, trokuta te osnovnih slova abecede, prepoznavanje i korištenje dominantne ruke za pisanje, sposobnost koordinacije oko-ruka, razumijevanje suodnosa prostora i objekata. Ideja o konceptima poput: lijevo- desno, iznad ispod, gore, dolje.(Lawrence, 2003).

4. INTERAKTIVNO (DIJALOŠKO) ČITANJE SLIKOVNICA

Djeca preferiraju interaktivno čitanje slikovnica jer vole biti uključeni u aktivnosti što im daje osjećaj važnosti i ispunjenja. Kroz interaktivno čitanje djeca uče na nenaporan i prirodan način. Interaktivno ili dijaloško čitanje slikovnica je tehnika čitanja pri kojoj odrasla osoba i dijete aktivno sudjeluju u procesu čitanja, kroz postavljanje pitanja, komentiranje i raspravu o sadržaju slikovnice. Ovom metodom povećava se djetetovo razumijevanje i uživanje u čitanju, kao i poticanje razvoja jezika i kognitivnih vještina. Interaktivno čitanje slikovnica potiče djecu na postavljanje pitanja i izražavanje mišljenja, što je ključan aspekt u razvoju njihovih kognitivnih i socijalnih vještina. Pripovijedati se može bez posebnog poticaja gdje se priča gradi sama bez unaprijed postavljene teme i razvoj priče teče spontano. Nadalje kako navode Turza-Bogdan i Cvikić (2023) osim pripovijedanja bez posebnog poticaja, razvoju pismenosti doprinosi i pripovijedanje na temelju poticaja. Poticaji u pripovijedanju su

izuzetno bitni. Kada se djeci pruže poticaji tijekom pripovijedanja, ona postaju motiviranija za sudjelovanje u čitanju i pričanju priča, što dugoročno doprinosi razvoju njihove pismenosti i ljubavi prema knjigama. Pripovijedanje na temelju poticaja omogućava djeci da kroz interakciju s odraslima prošire svoj vokabular i razumijevanje jezika, što je ključno za razvoj njihovih komunikacijskih vještina i pismenosti. Također djeca koja su uključena u dijaloško čitanje slikovnica razvijaju pozitivan odnos prema knjigama i čitanju, što doprinosi njihovoj dugoročnoj ljubavi prema literaturi i učenju. (Dukić, 2012). Interaktivno čitanje također je dobar način kvalitetnog zajedničkog vremena koje roditelji ulažu u odnosu sa svojim djetetom. Roditelji koji koriste poticaje tijekom pripovijedanja slikovnica ne samo da potiču dječju maštu i kreativnost, već također doprinose njihovom jezičnom i kognitivnom razvoju, omogućavajući im da bolje razumiju i interpretiraju priče. Jednako tako interaktivno čitanje je vrijedna tehnika u poučavanju djece s teškoćama. Istraživanja pokazuju da interaktivno čitanje slikovnica može značajno poboljšati komunikacijske vještine i društvenu interakciju kod djece s autizmom i drugim komunikacijskim teškoćama. Zato je pripovijedanje na temelju poticaja posebno korisno za djecu s posebnim potrebama, jer im pomaže da se bolje uključe u priču i razviju svoje komunikacijske vještine kroz strukturiranu, ali fleksibilnu interakciju. Interaktivno ili dijaloško čitanje slikovnica je tehnika čitanja pri kojoj odrasla osoba i dijete aktivno sudjeluju u procesu čitanja, kroz postavljanje pitanja, komentiranje i raspravu o sadržaju slikovnice. Ova metoda ima za cilj povećati djetetovo razumijevanje i uživanje u čitanju, kao i poticati razvoj jezika i kognitivnih vještina.

Interaktivno čitanje slikovnica ima brojne prednosti za razvoj djece kao što su razvijanje jezika, kognitivne i socijalne vještine i ljubav prema pisanoj riječi. Prema (Čudina-Obradović, 2003) velike su mogućnosti poticanja kreativnosti ako tijekom čitanja priče pružimo djeci mogućnost pogađanja završetka priče, moralnoj poruci priče te usvajanju moralnog i plemenitog ponašanja.

Jasne i vrlo važne smjernice za kvalitetno čitanje i poželjne ishode u razvijanju pismenosti podijeljene u 17 strategija za interaktivno čitanje (Roth, 2009 prema Turza-Bogdan i Cvikić 2023) navodim i ovdje: provođenje pripovijedanja neke priče kao interaktivne aktivnosti koja je povezana s autentičnim dječjim okruženjem te uključivanje iste u predškolski kurikulum (Roth 2009: 174), izlaganje djece kvalitetnoj literaturi prikladnoj njihovoj razvojnoj dobi (Roth 2009: 174), važnost emocionalnog sadržaja knjiga (Roth, 2009: 175). Obratiti pažnju na strukturu i organiziranost komunikacije (Roth 2009: 175). Primijeniti prepričavanje događaja onako kako su se zaista i odigrali. (Roth 2009: 175). Implementacija

različitih pripovjednih oblika i informativnih tekstova (Roth 2009: 175). Odabir knjiga koje bi mogle biti zanimljive djeci a sadrže različite jezične obrasce, rime i aliteracijske dijelove (Roth 2009: 176). Redovito čitanje djeci naglas koristeći dijaloškog čitanja. (Roth 2009: 176). Korištenje razgovora u pripovjednim aktivnostima pripovjedne priče (Roth 2009: 177). Izbor knjige s dobrom razradom radnje (Roth 2009: 177). Uporaba knjiga s predviđenim događajima u priči (Roth 2009: 177). Skretanje pažnje djeci sa slike na tikanju riječ. (Roth 2009: 177). Uz čitanje važno je i pripovijedati (Roth 2009: 177). Zajedničko čitanje i ponavljanje čitanja istih dijela (Roth 2009: 178). Odabir djeci zanimljivog stila čitanja (Roth 2009: 178). Primjena različitih tehnike poticanja i obogaćivanja odgovora kako biste djeci osigurali dosljedan verbalni i neverbalni pripovjedački jezik te povratne informacije (Roth 2009: 178) i na kraju informiranje roditelja (Roth 2009: 178).

4.1. Pripovijedanje priče

Pričanje priča djeci je alat za podučavanje kao i umjetnost prenošenja priča putem govora. Prema (Velički 2013) priče možemo podijeliti na malešnice i rimovane priče, priče o okolini i pojedinim područjima znanja, problemske priče, fantastične priče i bajke. Priča nema strogo zadanih okvira pa je uporaba ekspresije lica, gesti i rekvizita dobrodošla. (Čudina-Obradović, 2003). Pričati može jedna osoba ili više njih. Kroz priče moguće je ostvariti mnoge obrazovne ciljeve poput: podučavanja djece moralnim vrijednostima, znanosti, povijesti, ophođenju s ljudima. Kroz redovito slušanje djeca proširuju vokabular, razvijaju kreativnost i maštu. Priče mogu pomoći djetetu da razumije i izrazi svoje emocije. Pripovijedanje često služi i za održavanje kulturnih vrijednosti, tradicija i običaja nekog kraja te je često ovo jedina spona koja djecu povezuje s vlastitom tradicijom. Vrijeme pričanja priča djeca često doživljavaju kao vrijeme kada se mogu opustiti. Također to je kvalitetno vrijeme koje djeca provode sa svojom obitelji, odgojiteljima i vršnjacima. U pripovijedaju priča možemo se koristiti raznim stilskim figurama kao metaforama (Peregrin, 2024) Metafora (grč. meta = promjena, pherein = nositi; μεταφορά = prijenos). Koristi se za stvaranje slikovitog izraza i zamjenjuje doslovno značenje ljepšim, pjesničkim slikama. Metafora je bitna za jezik i književnost jer omogućuje izražavanje apstraktnih ideja kroz konkretne slike. Kada se metafora proširi na cijelo djelo govorimo o alegoriji. Metafora je u odgoju djece izuzetno važna. Likovi u priči mogu imati pozitivne ili negativne uloge (Velički, 2013). Osim metafore koje priče čine izrazito slikovitima kao najvažnije figure u pripovijedanju često se koriste i perifraze koje se nazivaju i retoričkim metaforama, eufemizmima odnosno načinima kojima

govorimo o nečem lošem, hiperbolama ili pretjerivanjem, gradacijom za postupno pojačavanje ili smanjenje dojma, poredbama, ako poredbu proširimo govorimo o analogiji. Personifikaciju možemo koristiti kod prenošenja odlika živih bića na životinje ili pojave. Onomatopeju koristimo kod oponašanja zvukova iz prirode (Peregrin, 2024). Osim navedenoga, valja naglasiti veliku važnost ponavljanja ritma i rime. Ritmička ponavljanja i rime donose užitak jer je poznata, sigurna, puna radosnog iščekivanja. (Velički, 2013). Pričanje priče odrasle osobe djeluju na djetetov jezični i govorni jezik od gramatičkoga do pragmatičnoga (Turza - Bogdan i Cvikić, 2023). Ako su djeca uživljena u priču, vjerojatno će tražiti interakciju što im se mora omogućiti kako ne bi izgubila interes za priču. Istraživanja pokazuju da zanemarivanje dječjih reakcija dovodi do njihovog napuštanja aktivnosti ili bavljenja nečim drugim (Petrović Sočo, 1997 prema Turza-Bogdan i Cvikić 2023). Prema Čudina-Obradović (2003) uočavanje smisla najbolje se postiže s pomoću samo stalne rekonstrukcije priče u kojoj::

1. odrasli pročita priču
2. odrasli prepriča priču uz animaciju likova
3. dijete prepričava priču glumeći likove

Da bismo do pripovijetke došli potreban nam je pripovjedač. Pripovjedač onaj koji nam kazuje priče. Pripovjedač se smatra tekstualnom tvorevinom, odnosno glasom čijim se posredovanjem izlaže radnja. Priču možemo podijeliti s drugima, imenovati strepnje i radosti. Pričama možemo pobijediti samoću. (Velički, 2013)

4.2. Dramske igre i dramatizacije

Djeca najviše uče igrajući se. Razumijevanje priče najjednostavnije je postići daljnjim bavljenjem pričom kroz igru u kojoj će dijete sudjelovati. Primjerice, dramatizacijom priče (Turza-Bogdan i Cvikić, 2023). Dramske igre i dramatizacije za djecu aktivnosti su koje koriste elemente drame i kazališta kako bi djeca mogla kreativno istraživati kroz igru. Kroz improvizaciju koja je svojstvena djeci ona glume likove iz svojih svakodnevnih situacija, glume likove iz poznatih priča, crtića, kazališnih komada ili najčešće nekih potpuno svojih izmišljenih scenarija. Dramska igra vrlo često započinje kao spontana, vrlo slobodna igra. (Turza-Bogdan i Cvikić, 2023). Kroz igru djeca ulaze u uloge odgojitelja, roditelja, superjunaka što im pomaže u razumijevanju društvenih uloga. Izrada i korištenje kostima kod djece dodatno razvija njihovu maštu. Upotreba dramskih metoda i tehnika povećava djetetov

interes i oslobađa djetetov govor u igri. (Turza-Bogdan i Cvikić, 2023) Kako bi zadržali pažnju publike mnogi se pripovjedači kako u radu koriste raznim pomagalicama poput kostima koji nam pomaže da prijedemo u izmišljeni svijet bajke. Glazbom za naglašavanje dijelova priče, isticanje emocija ili stvaranje čarolije. U pripovijedanju priče ili dramatizaciji često koristimo i lutkama koje zamjenjuju glumce na sceni. Na kraju bilo koji predmet možemo upotrijebiti kao rekvizit koji u rukama snalažljivog pripovjedača preuzima namijenjenu mu ulogu. (Peregrin, 2024). Kada djeca sa odraslima adaptiraju neku priču i potom je izvode kao predstavu zovemo dramatizacijom priče. Kod dramatizacije priče potrebno je napraviti plan rada, podijeliti uloge, izraditi kostime, pamtiti svoj tekst, vježbati i izvoditi predstavu pred publikom. Izvedba dramskog dijela je uvijek igra gdje tijekom predstave djeca provode razgovor tako da upotrebljavaju različite vrste rečenica, oblikuju vrednote govornog jezika, usvajaju i koriste nove riječi, razvijaju fonološku svjesnost. (Turza i Cvikić, 2023).

Mnogostruke su dobrobiti izvođenja dramskih igara i dramatizacija poput razvijanja vokabulara, komunikacijskih vještina, suradnje, timskog planiranja i rada, donošenje odluka i iznalaženje kreativnih rješenja i rješavanje neplaniranih situacija. U interakciji s drugom djecom a putem dramske igre djeca razvijaju svoje emocionalne i društvene vještine (Lonka i Lammassari, 2020 prema Turza- Bogdan i Cvikić, 2023) Zato su dramske igre važan alat u edukaciji djece predškolske dobi.

5. DJEČJE PRIPOVIJEDANJE

Dijete živi u ozračju u kojemu sve primjećuje i nastoji oponašati i uočiti će kada roditelji razgovaraju o onome što su pročitali, žive s knjigama, posuđuju i donose knjige iz knjižnice, postupaju s knjigama s poštovanjem i ljubavlju. Ono će mnogo lakše i brže razumjeti važnost i smisao čitanja ako je okruženo odraslima koji redovito čitaju i služe se različitim tiskanim materijalom. (Čudina-Obradović, 2003). Kreativnost se ne smije smatrati privilegijom nekolicine, već treba nastojati da sva djeca u skladu sa svojim sposobnostima kreativno djeluju. Tako djeca zauzimaju aktivan stav, kako prema svojim obvezama, tako i prema životu. Ona uče povezivati stečena znanja i iskustva na nov način. (Velički, 2013).

Djeca najprije stječu vještine slušanja, pa vještine izražavanja govorom, pa čitačke vještine, pa vještine izražavanja pisanjem. Ako slijedimo taj prirodni redoslijed, pisanje ćemo podučavati na kraju toga niza. Međutim, ako se podsjetimo da su čitanje i pisanje prenošenje i razumijevanje smisla, organizirat ćemo te dvije aktivnosti istodobno, tako da se međusobno pomažu.(Čudina-Obradović, 2003). Dječje je pripovijedanje drugačije od pripovijedanja

odrasle osobe. (Turza-Bogdan i Cvikić, 2023). Kao metodičke postupke za razvijanje govornog stvaralaštva a time i poticanja pismenosti kako navodi Velički (2013) mogu se koristiti i razne ilustracije te se priče mogu ispričati prema slici ili pričanje po nizu slika, šetnja slikom, maštoviti izleti i preobrazbe, slike različitih neobičnih prometnih sredstava, reprodukcije umjetničkih djela. Potom za pričanje priča možemo se koristiti uporabnim predmetima, priču ispričati bez sredstava, uz pomoć osjetila ili pokretom.

Prema Tkačenko (2012) poticaje za pričanje priče mogu se podijeliti prema promatranim radnjama, prema nizu slika, prema odslušanom tekstu i slici, prema jednoj slici. Po sjećanju, prema simbolima, prema shemama, prema slici, stvarnim predmetima, prema slikama što prikazuju predmete i prema zadanim ključnim riječima.

Dječje pripovijedanje priče odgojiteljima daje uvid u djetetovo razumijevanje. Tako će odgojitelj u spontanome i kao i u vođenome prepričavanju moću uočiti kako se dječje razumijevanje povećava s dobi. (Turza-Bogdan i Cvikić prema Čudina – Obradović 2014).

6. ISTRAŽIVANJE

6.1 Cilj

Cilj je ovog istraživanja bio saznati kako se literarna djela koriste u odgojno-obrazovnom radu i njihov utjecaj na razvoj pismenosti kod djece te kakvim se izazovima u provođenju tih aktivnosti susreću odgojitelji.

6.2. Problemi istraživanja:

U nastavku su navedeni problemi koji su oblikovani s pomoću istraživačkih pitanja a odnose se na korištenje literarna djela u radu odgojitelja a s ciljem razvoja rane pismenosti, na koji način ih koriste te smatraju li da su tijekom naobrazbe dobili prave smjernice za daljnji rad

Problem 1: čestoća korištenja

Ispitati koliko često tjedno odgojitelji koristite prozna djela (slikovnice, pripovijetke, pjesme) u svom radu

Problem 2: kompetencije odgojitelja

Odgojitelji se smatraju kompetentnima za pričanje i čitanje priča u različitoj mjeri, ovisno o njihovom obrazovanju, radnom iskustvu i dodatnim stručnim usavršavanjima. Ispitati jesu li i u kojoj mjeri odgojitelji imali prilike za razvoj kompetencija. Odgojitelji su imali različite mogućnosti za dodatna usavršavanja, što može utjecati na njihov profesionalni razvoj i kompetencije.

Problem 3: korištenje tehnologije:

Odgojitelji koriste tehnologiju u svom radu s djecom u različitoj mjeri, ovisno o njihovoj digitalnoj pismenosti, dostupnosti resursa i stavovima prema tehnologiji. Odgojitelji procjenjuju suradnju s kolegama u razmjeni literarnih djela i metoda pripovijedanja kao korisnu i važnu za poboljšanje njihovih profesionalnih vještina i kvalitete rada s djecom.

Problem 4: stručna suradnja

Zbog vanjskih okolnosti (nedostatak literature, vremena, nedovoljna edukacija) odgojitelji ne provode aktivnosti prenošenja literarnih djela djeci u dovoljnoj

6.3. Uzorak ispitanika u istraživanju

Sudionici ovoga istraživanja bili su odgojitelji u dječjim vrtićima koji su ispunili anketni upitnik distribuiran internetom u online formatu. Sudjelovalo je 197 odgojitelja/odgojiteljica. Istraživanje je provedeno tijekom srpnja 2024. godine.

6.4. Metoda prikupljanja podataka i mjerni instrument

Za potrebe istraživanja izrađen je anketni upitnik distribuiran internetom. Upitnik se sastojao od ukupno 13 pitanja. Prvi se dio odnosio na sociodemografska obilježja te je uključivao pitanja koja su se odnosila na dob i radno iskustvo (1 i 2 pitanje). Drugi se dio anketnoga upitnika odnosio na mišljenja i pristupe odgojitelja pričanju priča i pripovijedanju u odgojno-obrazovnom radu u predškolskoj dobi u vrtiću. Sastoji se od binarnoga tipa pitanja (6 pitanje), te pitanja s mogućnošću jednostrukog odgovora (3, 4, 5, 7, 9, 10, 11. pitanje). Na pitanje koliko puta tjedno odgojitelji koriste slikovnice, pripovijetke i pjesme u svom radu

bilo je moguće odgovoriti: jedanput tjedno, dva do tri puta tjedno i više od tri puta tjedno. Na četvrto pitanje o tome koje aktivnosti odgojitelji provode s djecom bilo je moguće izabrati višestruki odgovor: čitanje priče, čitanje slikovnica, interaktivno čitanje slikovnica, dramatizacija i nešto drugo. U petom pitanju ispitanici su trebali označiti stupanj svojih kompetencija za pričanje/čitanje priča a ponuđeni odgovori su bili: ne osjećam se kompetentno, niska kompetencija, dobra kompetencija, vrlo dobra kompetencija, izvrsna kompetencija.

Na deveto pitanje o tome koje vrste priča koriste u svom radu kao dodatno sredstvo za razvoj pismenosti, ispitanici su mogli odabrati između četiri ponuđena odgovora: e priče, audio priče, interaktivne priče i nijedno od navedenoga. Na deseto pitanje o tome koliko često koriste tehnologiju u svom radu s djecom bilo je moguće izabrati četiri odgovora: nikad, rijetko, ponekad i često. U jedanaestom pitanju o procjeni suradnje s kolegama kod razmjene literarnih djela i metoda pripovijedanja bilo je moguće birati između jedan od četiri odgovora: vrlo dobra, dobra, zadovoljavajuća i loša. U anketi su bila postavljena i pitanja otvorenog tipa, uključujući pitanja broj 8, 12 i 13.

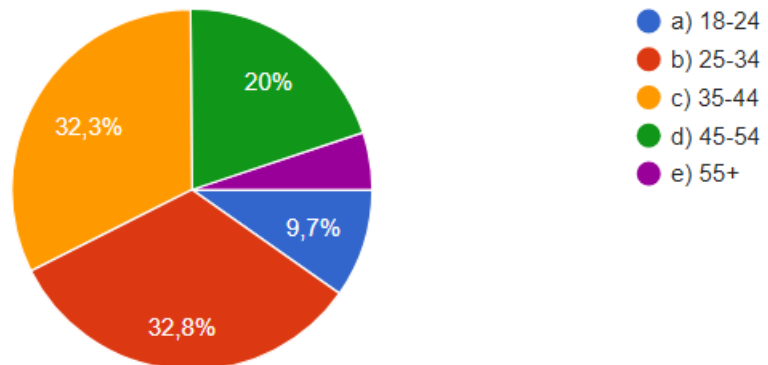
6.5. Analiza dobivenih podataka

Prvi dio anketnog upitnika

Pitanje u ovome dijelu upitnika odnosila su se na sociodemografska obilježja što je u nastavku prikazano u grafikonima 1. i 2. Dob i radno iskustvo odgojitelja

1. Dob

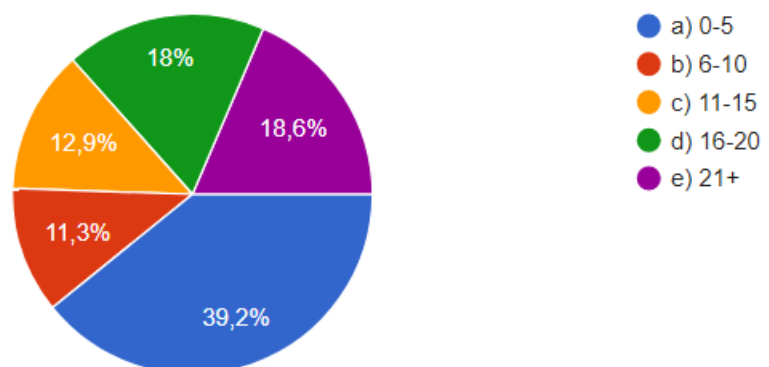
195 odgovora

Iz podataka prikazanih u grafikonu vidljivo je da je najviše odgojitelja u dobi od 25-35 godina (32,8 %) te gotovo jednako u dobi od 35-44 godine (32,3 %), odgojitelja u dobi od 45-55 godina (20 %) u dobi višoj od 55 godina (5,1%). a najmanje je mladih odgojitelja u dobi od 18-24 godine, svega (9,7%).

2. Radno iskustvo (u godinama):

194 odgovora

Ovo pitanje imalo je svrhu saznati koliko radnog iskustva imaju ispitanici. Najviše anketiranih ispitanika ima između 0 i 5 godina radnog iskustva (39,2 %), dok (11,3 %) ispitanika ima od 5 do 10 godina iskustva. Od 11 do 15 godina radnog iskustva ima (12,99 %) ispitanika, od 16 do 20 godina ima (18 %), a (18,6 %) ispitanika ima više od 21 godine radnog iskustva.

Drugi dio anketnog upitnika

Pitanja u ovome dijelu upitnika usmjerena su na mišljenja i pristupe odgojitelja u korištenju literarnih djela za razvoj pismenosti u predškolskoj dobi.

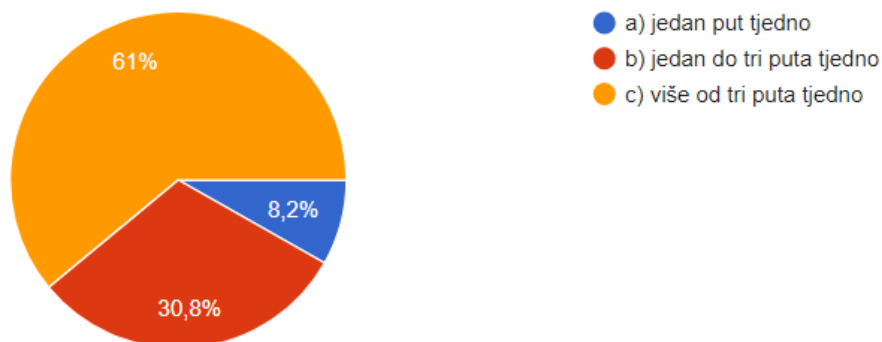
Problem 1 : Čestoća korištenja

U ovim se odgovorima vidi vremenska određenost korištenja priča i pripovijedanja u vrtiću.

Grafikon 3. Korištenje proznih djela u radu s djecom

3. Koliko često tjedno koristite prozna djela (slikovnice, pripovijetke, pjesme) u svom radu?

195 odgovora

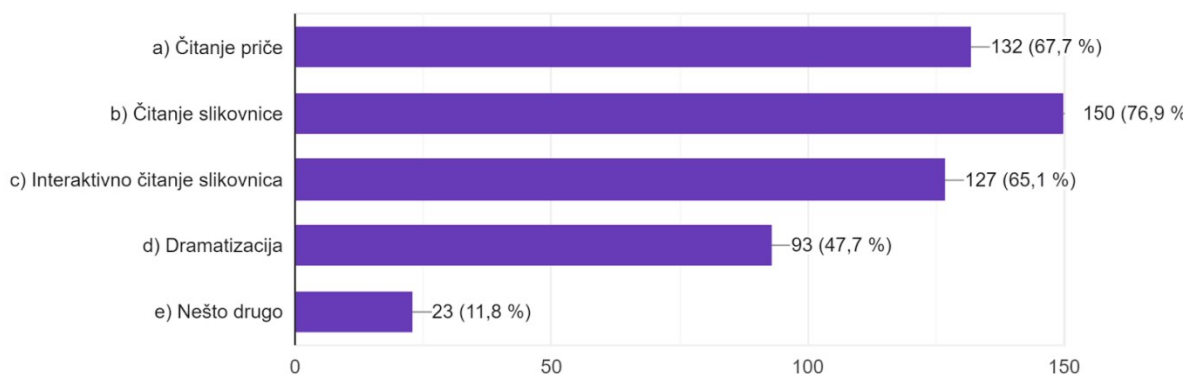

Na prvi problem o tome koliko često koriste prozna djela (slikovnice, pripovijetke, pjesme) u svom radu i analizom odgovora a prema podacima sadržanima u grafikonu vidi se kako većina odgojitelja u uzorku, konkretno njih (61 %), koristi prozna dijela u svom radu više od tri puta tjedno dok se gotovo upola manje sudionika izjasnilo da koristi prozna dijela u svom radu jedan do tri puta tjedno (30,8 %), a (8,2 %) sudionika koristi prozna dijela jedanput tjedno.

Grafikon 4: vrste aktivnosti

4. Označite aktivnost koju najčešće provodite: (možete izabrati više odgovora)

195 odgovora

Na pitanje koje aktivnosti za razvijanje predčitalačkih sposobnosti odgojitelji najčešće provode u radu s djecom ponuđeno je više odgovora. Podaci u tablici 4 pokazuju da 150 ispitanika (76,9 %) koristi čitanje slikovnica u svom radu, 132 ispitanika (67,7 %) koristi čitanje priča, 127 ispitanika (65,1 %) koristi interaktivno čitanje slikovnica, a 93 ispitanika (47,7 %) koristi dramatizaciju. Peti ponuđeni odgovor bio je "nešto drugo", što je izabralo 23 ispitanika (11,3 %). Na ovo pitanje ispitanici su mogli izabrati više ponuđenih odgovora. Podaci u tablici 4 pokazuju da 150 ispitanika (76,9%) koristi čitanje slikovnica u svom radu, 132 ispitanika (67,7%) koristi čitanje priča, 127 ispitanika (65,1%) koristi interaktivno čitanje slikovnica, a 93 ispitanika (47,7%) koristi dramatizaciju. Peti ponuđeni odgovor bio je "nešto drugo", što je izabralo 23 ispitanika (11,3%).

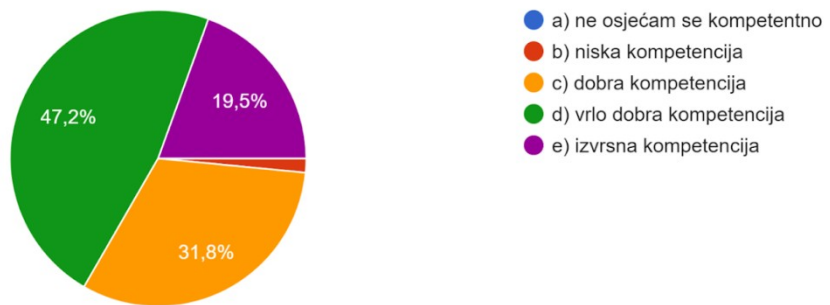
Problem 2: Kompetencije odgojitelja

Odgovori koji su grupirani prema ovome problemu pokazuju procjenu vlastitih kompetencija odgojitelja o pričanju i pripovijedanju priča.

Grafikon 5. Stupanj kompetencije za čitanje priča

5. Označite stupanj svoje kompetencije za pričanje/čitanje priča:

195 odgovora

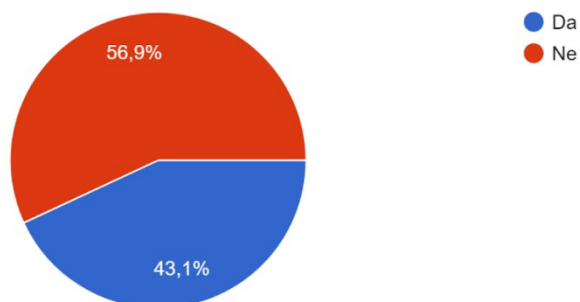

Na drugi problem o kompetenciji odgojitelja za čitanje priča bilo je moguće dati više odgovora. Tako se s vrlo dobrom kompetencijom u pričanju/čitanju priča osjeća (47,2%), dobrima u svojim kompetencijama se osjeća (31,8%) a izvrsnima tek (19,5%) ispitanika. Kao osobe s niskom kompetencijom izjasnilo se tek je (1,5%) dok osoba koje se uopće ne osjećaju kompetentnima nema.

Grafikon 6. Prilike za razvijanje kompetentnosti tijekom školovanja

6. Smatrate li da ste tijekom školovanja imali dovoljno prilike za razvoj te kompetentnosti?

195 odgovora

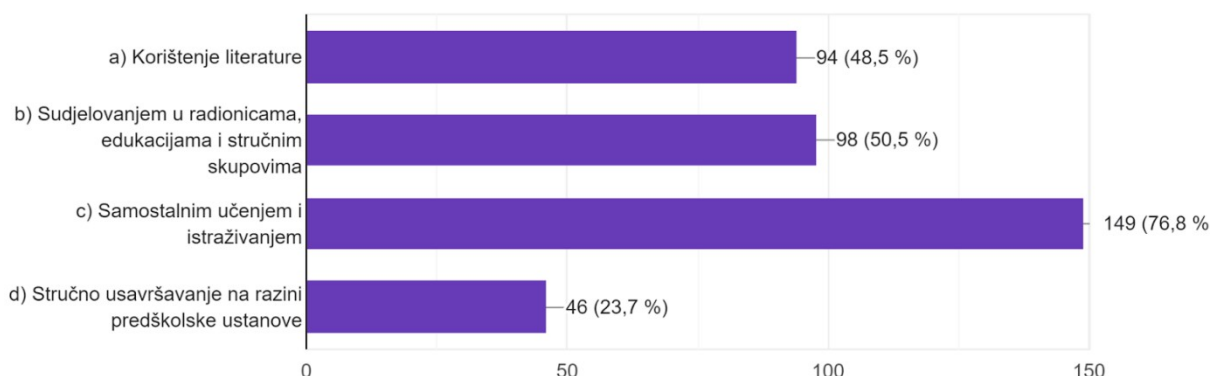

Na pitanje da li smatraju da su tijekom školovanja imali dovoljno prilike za razvoj kompetencija njih čak (56,9%) odgovorilo je negativno a manji broj (43,1%) odgovorio je pozitivno.

Grafikon 7. Dodatno usavršavanje u području pripovijedanja priča

7. Kako se dodatno usavršavate u području pričanja i pripovijedanja priča? (možete izabrati više odgovora)

194 odgovora

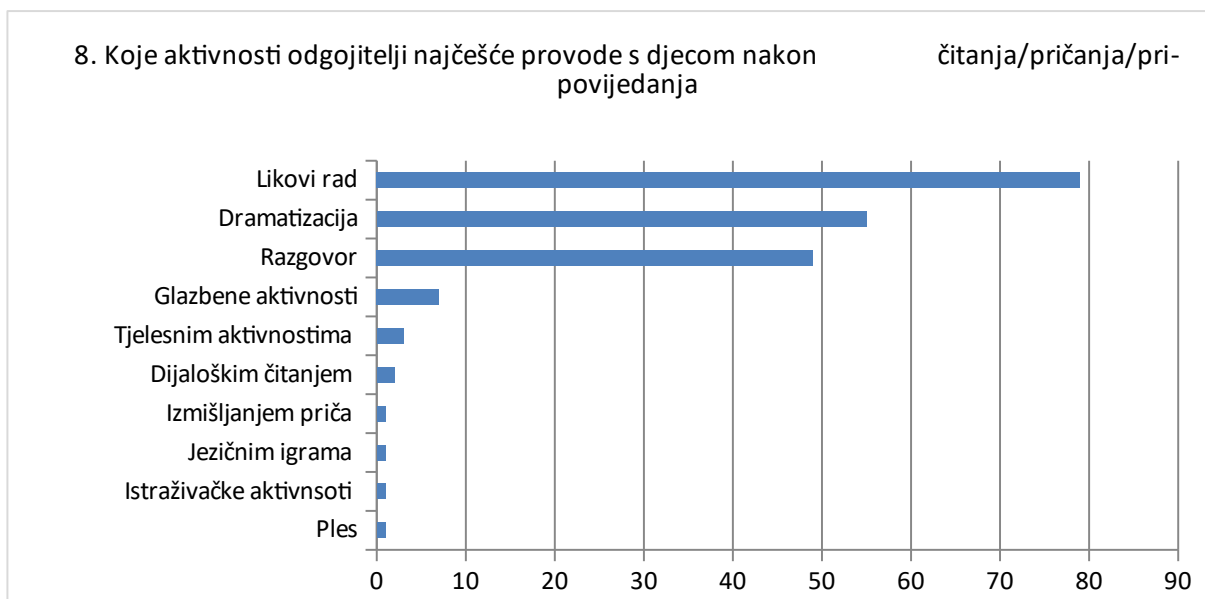

Na pitanje, koje se odnosi na dodatno usavršavanje u području pričanja i pripovijedanja priča, ispitanici su mogli izabrati više odgovora. Samostalnim učenjem i istraživanjem bavi se (76,8 %) ispitanika, korištenjem literature (48,5 %) ispitanika, sudjelovanjem u radionicama, edukacijama i stručnim skupovima (50,5 %) dok se najmanje njih (23,7 %) usavršava na razini predškolske ustanove.

Problem 3: Korištenje tehnologije i vrste aktivnosti nakon čitanja/pričanja/pripovijedanja

Postavljena pitanja ponudila su odgovore o aktivnostima nakon čitanja/pričanja/pripovijedanja, a posebno nas je zanimalo koriste li u tim aktivnostima odgojitelji i tehnologiju.

Grafikon 8. Aktivnosti koje odgojitelji najčešće provode s djecom nakon čitanja ili pripovijedanja priče

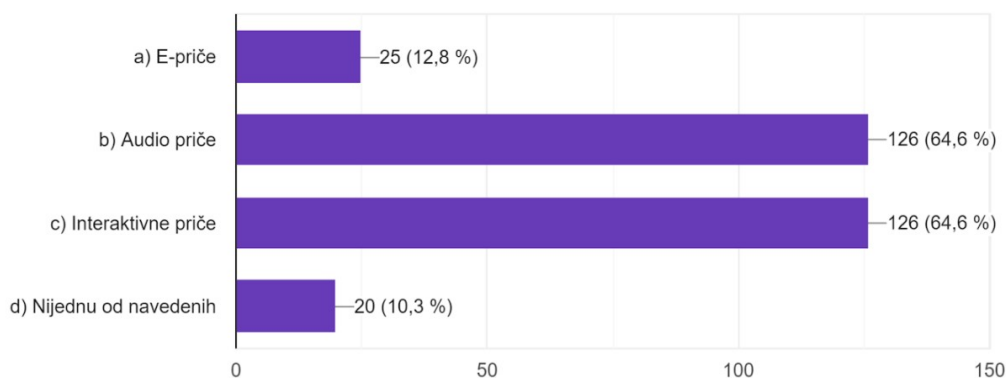

Na pitanje koje aktivnosti najčešće provode s djecom nakon čitanja/pričanja/pripovijedanja bilo je moguće upisati slobodan, višestruki odgovor. Većina odgojitelja poslije čitanja ili pripovijedanja priče bavi se nekim oblikom likovnog rada (79 ispitanika), dramatizacijom (55 ispitanika), razgovorom o pročitanoj dijelu (49 ispitanika), sviranjem i pjevanjem (7 ispitanika), tjelesnim aktivnostima (3 ispitanika), dijaloškim čitanjem (2 ispitanika), dok se plesom, istraživačkom aktivnošću, jezičnim igrama, izmišljanjem priča bavi po 1 ispitanik.

Grafikon 9. Dodatna sredstva za razvoj pismenosti

9. Koje od navedenih vrsta priča koristite u svom radu kao dodatno sredstvo za razvoj pismenosti? (moguće je označiti više odgovora)

195 odgovora

Na pitanje, koje je omogućilo višestruke odgovore o dodatnim sredstvima za razvoj pismenosti, jednak broj sudionika naveo je da koriste audio priče (odgovor b.) kao i interaktivne priče (odgovor c.) a to je (64,5 %). Znatno manje ispitanika koristi e-priče (12,8 %), dok se (10,3 %) nije izjasnilo.

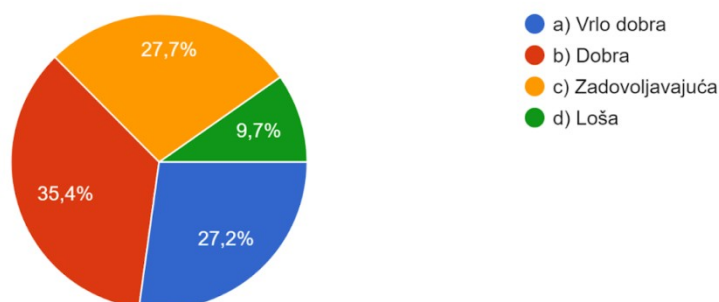
Problem 4: Stručna suradnja

Stručna suradnja, razmjena znanja i refleksija rada među odgojiteljima i stručnim suradnicima ispitana je i navedena u sljedećim grafikonima.

Grafikon 9. Razmjena literarnih djela i metoda pripovijedanja

11. Kako procjenjujete suradnju s kolegama odgojiteljima u razmjeni literarnih djela i metoda pripovijedanja?

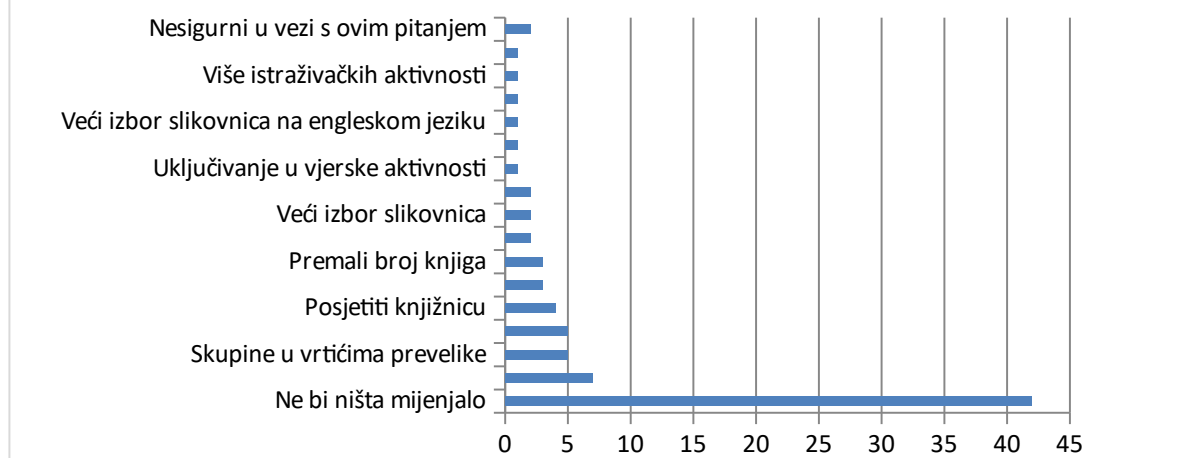
195 odgovora

Na pitanje o suradnju s kolegama odgojiteljima u razmjeni literarnih djela i metoda pripovijedanja. (35,4 %) ispitanika smatra svoju suradnju s kolegama dobrom dok gotovo jednaki broj smatra suradnju s kolegama smatra vrlo dobrom (27,2 %) i zadovoljavajućom (27,7 %). Čak (9,7%) ispitanika smatra svoju suradnju s kolegama lošom.

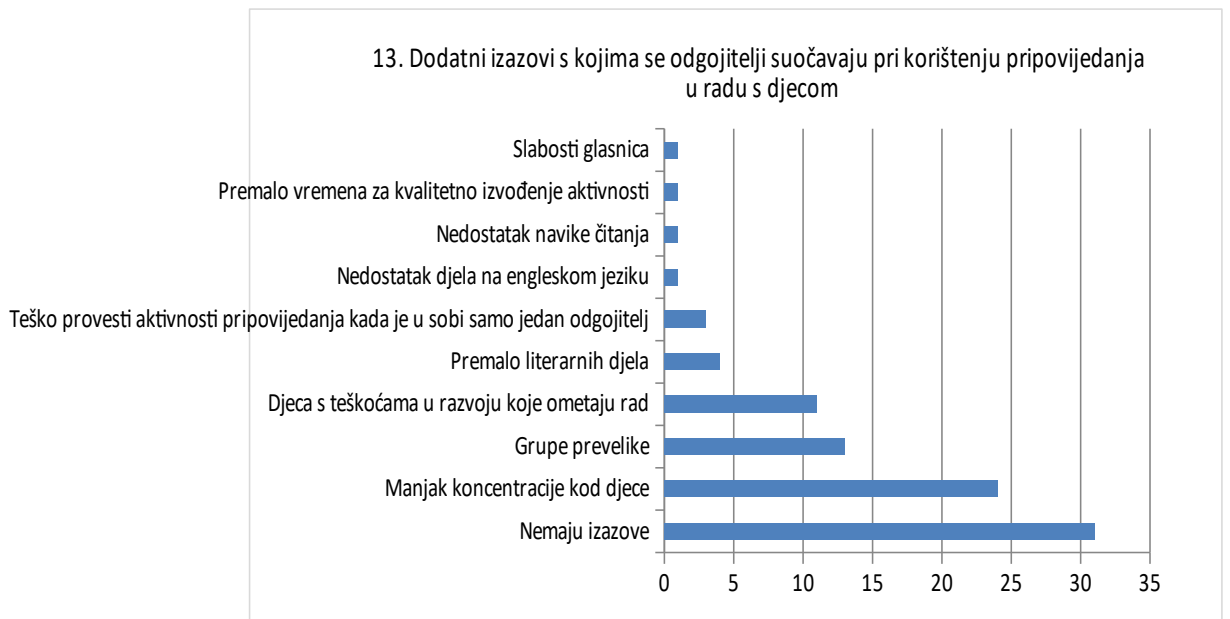
Grafikon 12. Koje aktivnosti bi voljeli provoditi ali ne mogu zbog vanjskih okolnosti

12. Koje aktivnosti odgojitelji bi voljeli provoditi, ali ne mogu zbog nekih vanjskih okolnosti

Na pitanje koje aktivnosti bi voljeli provoditi s djecom u vrtiću 42 ispitanika odgovorilo je da ne bi ništa mijenjalo. 7 ispitanika istaknulo je nedostatak tehničkih pomagala. 5 ispitanika navelo je da su skupine u vrtićima prevelike. 5 ispitanika htjelo bi imati mogućnost posjeta kazalištu s djecom. 4 ispitanika htjeli bi posjetiti knjižnicu. 3 ispitanika htjeli bi se više baviti tjelesnom aktivnošću, ali su im prepreka nedostatak prostora. 3 ispitanika ukazala su na premali broj knjiga. 2 ispitanika ukazala su na premali budžet za kupovinu knjiga. 2 ispitanika htjela bi veći izbor slikovnica. 2 ispitanika htjela bi gledati filmove dokumentarnog sadržaja s djecom. 1 ispitanik izrazio je želju za uključivanjem u vjerske aktivnosti. 1 ispitanik izrazio je potrebu za senzornom sobom. 1 ispitanik htio bi veći izbor slikovnica na engleskom jeziku. 1 ispitanik htio bi organizaciju edukativnih izleta. Također, 1 ispitanik htio bi više istraživačkih aktivnosti. 1 ispitanik htio bi imati pametnu ploču. 2 ispitanika nesigurna su u vezi s ovim pitanjem.

Grafikon 13. Dodatni izazovi kojima se odgojitelji susreću pri pripovjednom radu s djecom

Pitanje koje se odnosilo na dodatne izazove u korištenju pripovijedanja u radu s djecom, bilo je moguće dati višestruke odgovore. 31 ispitanik je naveo da nema izazova, 24 ispitanika navelo je manjak koncentracije kod djece kao problem, 13 ispitanika smatra da su grupe prevelike, 11 ispitanika istaknulo je da su djeca s teškoćama u razvoju koje ometaju rad dodatni izazov, 4 ispitanika smatra da ima premalo literarnih djela, 3 ispitanika smatra da je teško provesti aktivnosti pripovijedanja kada je u sobi samo jedan odgojitelj, 1 ispitanik ističe nedostatak djela na engleskom jeziku, 1 ispitanik ukazuje na nedostatak navike čitanja, 1 ispitanik ističe premalo vremena za kvalitetno izvođenje aktivnosti, 1 ispitanik navodi da mu je slabost glasnica prepreka.

6.7. Rasprava o rezultatima istraživanja

Ako se osvrnemo na prvi problem o korištenju proznih dijela u svom radu vidljivo je da većina odgojitelja koristi prozna dijela u svom radu više od tri puta tjedno (61 %) što potvrđuje učestalost korištenja čitanja i pripovijedanja u vrtiću.

U odnosu na drugi problem o vlastitim kompetencijama kao pripovjedača, a uzimajući u obzir njihovo obrazovanje, radno iskustvo i dodatno stručno usavršavanje, proizlazi da se većina odgojitelja osjeća vrlo kompetentnima (čak 47,2 %). Nema odgojitelja koji se ne osjećaju kompetentnima, što ukazuje na to da se odgojitelji osjećaju dobro i samopouzdana u ulozi pripovjedača te tijekom aktivnosti koje potiču čitanje i pisanje kod djece. Pitanje o razvijanju kompetencija tijekom obrazovanja pokazalo je da većina

odgojitelja smatra da nisu tijekom obrazovanja stekli dodatne kompetencije (56,9 %). Također istraživanje je pokazalo da odgojitelji kao metodu dodatnog usavršavanja vrlo često biraju samostalno učenje (76,8 %).

Treći problem koji se odnosio na aktivnosti nakon čitanja i pripovijedanja te korištenje tehnologije u radu. Odgojitelji koriste raznolike aktivnosti (glazbene, tjelesne, likovne, dramske...). Rezultati ukazuju da se audio priče danas u radu koriste s djecom gotovo jednako kao i interaktivne priče (64,6 %) , dok se e-priče još uvijek koriste nešto manje nešto manje.(12,8 %).

Četvrti problem koji se odnosio na stručnu suradnju, a na temu razmjene literarnih dijela i metoda pripovijedanja dokazao je da najveći dio smatra svoju suradnju s drugim kolegama dobrom (35,4 %) ali je pomalo zabrinjavajući podatak da čak (9,7 %) odgojitelja smatra svoju komunikaciju s drugim odgojiteljima lošom.

Provedena anketa ukazuje na veliku želju i kreativnost odgojitelja da djeci na kvalitetan način prenesu znanja i vještine koje su im potrebne u opismenjavanju a posebice da kod njih potaknu ljubav prema literarnim djelima no i na velike izazove kojima se pritom susreću u svom praktičnom radu. Anketa je pokazala da odgojitelji imaju puno ideja kako povećati kvalitetu svoj rada (odgovori na pitanje 12) ali i izazove kojima se pritom susreću (odgovori na pitanje 13). Da bi što kvalitetnije prenijeli znanja putem pripovijedanja i čitanja priča a time i razvoju pismenosti svi su spremni dodatne edukacije.

7. ZAKLJUČAK

Pripovijedanje je jedna od najtrajnijih ljudskih praksi, što nije iznenađujuće s obzirom na važnost govora za ljudsku vrstu. Govor, uz pismo, oblikuje našu jedinstvenost u odnosu na ostala bića, otvarajući široko polje za istraživanje i razvoj ljudske civilizacije. Na temelju istraživanja može se zaključiti da odgojitelji shvaćaju važnost pripovijedanja, provode aktivnosti u vrtiću i međusobno razmjenjuju informacije. Rezultati pokazuju da ispitanici pripovijedanje smatraju dragocjenim alatom u provođenju svakodnevnih aktivnosti te da im je važno da aktivnosti budu kvalitetne. Bez obzira na poteškoće na koje nailaze u svom radu, ideja i želja za poboljšanjem aktivnosti ne nedostaje. U svakodnevnim susretima sa djecom i sama svjedočim rezultatima koje su naveli i ispitanici, a to je važnost priče kojoj djeca daju poseban prostor, a ona je često su i okosnica cjelodnevnih aktivnosti na koje se naslanjaju sve ostale aktivnosti u toku dana kao što su slikanje prema priči, kineziološke aktivnosti na temu priče, glazbene aktivnosti sa temom iz priče i sl. Istraživanje je identificiralo nove probleme, kao što su preveliki broj članova u skupinama, nedostatak kvalitetnih materijala za rad te uključivanje djece s teškoćama u skupine s nedovoljnim brojem odgojitelja. Uzimajući u obzir sve veću prisutnost tehnologije u radu, može se očekivati da će pripovijedanje u budućnosti, uslijed brzog tehnološkog razvoja, doživjeti značajne promjene. Priča će i dalje ostati inspiracija ne samo djeci, već i svima koji se njome koriste u svom radu. Na sreću, postoji mnogo istraživanja koja se bave načinima poučavanja pisanja, a tijekom izrade ovog rada naišla sam na brojne korisne savjete.

I u ovom se istraživanju pokazalo da pismenost ne predstavlja samo mehaničko pisanje znakova; ona omogućava djeci da na različite načine i različitim aktivnostima i materijalima bilježe svoje misli i ideje, a time u djetinjstvu stvaraju temelje za svoju budućnost, osobna i akademska postignuća, a u društvenome smislu i za aktivno djelovanje u svijetu budućnosti.

Literatura:

1. Apel, K. i Masterson, J. J. (2004). *Jezik i govor od rođenja do 6. godine* – Od glasanja i prvih riječi do početne pismenosti – potpuni vodič za roditelje i odgojitelje. Lekenik: Ostvarenje d.o.o.
2. Boyd, D. (2014) *It's Complicated: The Social Lives of Networked Teens*, Yale University Press
4. Clottes & Courti Published by: Yale University Press, (1996), *The cave beneath the sea*, Harry N. Abrams, Inc.
5. Čudina - Obradović, M. (2008.) *Igrom do čitanja: igre i aktivnosti za razvijanje vještina čitanja*. Zagreb: Školska knjiga.
6. Čudina-Obradović, M. (2002). *Čitanje prije škole: Priručnik za roditelje i odgojitelje*. Zagreb: Školska knjiga.
7. Čudina-Obradović, M. (2000) *Kad kraljevna piše kraljeviću: Priručnik za učitelje*. Zagreb: Korak po korak za promicanje kvalitete življenja djece i obitelji
8. Herljević, I., Posokhova, I. (2007). *Govor, ritam, pokret*. Buševac: Ostvarenje d.o.o.
9. Hranjec, S. (2006). *Pregled hrvatske dječje književnosti*. Zagreb: Školska knjiga.
10. Kearney, R. (2009). *O pričama*. Zagreb: Naklada Jesenski i Turk.
11. Kuvač Kraljević J., ur. (2015) *Priručnik za prepoznavanje i obrazovanje djece s jezičnim teškoćama*, ERF: Zagreb. (Poglavlje: Rana pismenost)
12. Kuvač J, Palmović M, (2007), *Metodologija istraživanja dječjeg jezika*. Zagreb: Naklada Slap
13. Lawrence L. (2003) *Montessori, Čitanje i pisanje, Kako pomoći djetetu da nauči čitati i pisati*. Zagreb, Hena.com
14. Montessori Maria (2003 prema izvorniku na talijanskom jeziku 1966), *Dijete tajna djetinjstva*. Zagreb, Naklada slap

15. Nagy G.(1990) *Greek Mythology and Poetics*, Cornell University Press. Copyright, Cornell University Press. Available for purchase in print via Cornell University Press.
16. Peregrin S. (2024), *Umijeće pripovijedanja: vodič za pričanje priča*. Zagreb: Školska knjiga
17. Petrović – Sočo, B. (1997). *Dijete, odgajatelj i slikovnica: Akcijsko istraživanje*. Zagreb: Alineja.
18. Pintarić A,(2008) *Umjetničke bajke, teorije, pregled i interpretacije*. Osijek: Sveučilište Josipa Juraja Strossmayera u Osijeku
19. Prebeg- Vilke, M. (1991). *Vaše dijete i jezik: materinski, drugi i strani jezik*. Zagreb: Školska knjiga.
20. Sarosy, J. i West S. R. (2021) *Kako pričati priče djeci i svima ostalima*. Zagreb, Stilus knjiga
21. Stančić, V. i Ljubešić, M. (1994). *Jezik, govor, spoznaja*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada
22. Starc, B., Čudina Obradović, M., Pleša, A., Profaca, B. i Letica, M. (2004). *Osobine i psihološki uvjeti razvoja djeteta predškolske dobi – Priručnik za odgojitelje, roditelje i sve koji odgajaju djecu predškolske dob*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.
23. Turza-Bogdan T. i Cvikić L. (2023). *Dijete, jezik, pismenost – Jezični temelji i poticanje pismenosti u odgojno-obrazovnom kontekstu*, Zagreb: Sveučilište u Zagrebu Učiteljski fakultet Zagreb
24. Težak, S (1986) *Jezik, izražavanje i stvaranje*. Zagreb: Školska knjiga
25. Velički, V. (2013). *Pričanje priča – stvaranje priča: Povratak izgubljenom govoru*. Zagreb: Alfa d.d.
26. Velički, V., Katarinčić, I. (2014). *Stihovi u pokretu: Malešnice i igre prsima kao poticaj za razvoj govora*. Zagreb: Alfa d.d.

28. Visinko, K. (2014). Čitanje, poučavanje i učenje. Zagreb: Školska knjiga.

29. Vodopija, I. (2007). Dijete i jezik, od riječi do SMS-a. Osijek: Matica hrvatska, Ogranak Osijek.

POPIS GRAFIKONA

Grafikon 1. Dob ispitanika

Grafikon 2. Radno iskustvo (u godinama)

Grafikon 3. Učestalost korištenja proznih djela tijekom tjedna

Grafikon 4. Aktivnosti koje se najčešće provode (čitanje priče, čitanje slikovnice, interaktivno čitanje, dramatizacija ili nešto drugo)

Grafikon 5. Stupanj kompetencija za pričanje priča

Grafikon 6. Razvijanje kompetencija

Grafikon 7. Usavršavanje u području pričanja i pripovijedanja priča

Grafikon 8. Aktivnosti koje se najčešće provode s djecom nakon čitanja i pripovijedanja priča

Grafikon 9. Vrste priča koje se koriste u radu kao dodatno sredstvo za razvijanje pismenosti

Grafikon 10. Korištenje tehnologije u radu s djecom

Grafikon 11. Procjena suradnje odgojitelja u razmjeni literarnih djela i metoda pripovijedanja

Grafikon 12. Aktivnosti koje bi voljeli raditi vezano uz razvoj pismenosti

Grafikon 13. Dodatni izazovi u radu s djecom

8. PRILOG

Primjer ankete

Anketa za odgojitelje u svrhu istraživanja

Poštovane odgojiteljice/odgojitelji,

molimo vas da nam svojim sudjelovanjem pomognete u istraživanju kojim želimo saznati vaše mišljenje o pričanju priča i pripovijedanju u odgojno-obrazovnom radu. Sudjelovanje u istraživanju je dobrovoljno, a svi su podatci koji će se prikupiti anonimni i u potpunosti povjerljivi.

Nastavkom ispunjavanja upitnika dajete pristanak na sudjelovanje u istraživanju.

Unaprijed hvala na sudjelovanju!

1. Dob

- a) 18-24
- b) 25-34
- c) 35-44
- d) 45-54
- e) 55+

2. Radno iskustvo (u godinama):

- a) 0-5
- b) 6-10
- c) 11-15
- d) 16-20
- e) 21+

3. Koliko često tjedno koristite prozna djela (slikovnice, pripovijetke, književna djela u svom radu?)

- a) jedan put tjedno
- b) jedan do tri puta tjedno
- c) više od tri puta tjedno

4. Označite aktivnost koju najčešće provodite: (možete izabrati više odgovora)

Odaberite sve točne odgovore.

- a) Čitanje priče
- b) Čitanje slikovnice
- c) Interaktivno čitanje slikovnica
- d) Dramatizacija
- e) Nešto drugo

5. Označite stupanj svoje kompetencije za pričanje/čitanje priča: 1 - ne osjećam se kompetentno 2 - niska kompetencija 3 - dobra kompetencija 4 - vrlo dobra kompetencija 5 - izvrsna kompetencija

1 2 3 4 5

6. Smatrate li da ste tijekom školovanja imali dovoljno prilike za razvoj te kompetentnosti?

Da Ne

7. Kako se dodatno usavršavate u području pričanja i pripovijedanja priča? (možete izabrati više odgovora)

Odaberite sve točne odgovore.

- a) Korištenjem literature
- b) Sudjelovanjem u radionicama, edukacijama i stručnim skupovima
- c) Samostalnim učenjem i istraživanjem
- d) Stručnim usavršavanjem a razini predškolske ustanove

8. Koje aktivnosti najčešće provodite s djecom nakon čitanja/pričanja/pripovijedanja?

9. Koje od navedenih vrsta priča koristite u svom radu kao dodatno sredstvo za razvoj pismenosti? (moguće je označiti više odgovora)

Odaberite sve točne odgovore.

- e) E-priče
- f) Audio priče
- g) Interaktivne priče
- h) Nijedno od navedenog

10. Koliko često koristite tehnologiju u radu s djecom?

- i) Nikad
- j) Rijetko
- k) Ponekad
- l) Često

11. Kako procjenjujete suradnju s kolegama odgojiteljima u dijeljenju iskustva i materijala pri aktivnostima čitanja i pripovijedanja?

- m) Vrlo dobra
- n) Dobra
- o) Zadovoljavajuća

p) Loša

q) Vrlo loša

12. Ima li nekih aktivnosti koje biste voljeli raditi, a ne možete zbog nekih vanjskih okolnosti? Objasnite.

13. Postoje li dodatni izazovi s kojima se suočavate pri korištenju pripovijedanja u radu s djecom?

IZJAVA O SAMOSTALNOJ IZRADI RADA

Ja, Katarina Meglič Ptičar, izjavljujem da sam samostalno izradila i napisala završni rad pod nazivom: „Pripovijedanje u kontekstu razvoja pismenosti“.

Vlastoručnim potpisom potvrđujem izjavu o samostalnoj izradi završnog rada.

Katarina Meglič Ptičar